

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

b) a ki felfedez egy emléket, öt éven belül azé a közzététel elsőbbségének joga. Ha öt év lefolyása után a közzététel még nincs befejezve, a helyi bizottságok elhatározhatják, hogy a kiadás joga a közre háramlik.

Dr. Herrmann Antal.

*

A nemzetközi cigány-tudós-társaság. A legérdekesebb sociologiai, ethnographiai, linguistikai és folklore-problemák közé tartozik a cigánykérdés. Fontos különösen hazánkra nézve, mely a cigányságnak részben most is klasszikus földje; fontos nemcsak elméleti, tudományos, hanem gyakorlati, nemzeti és gazdasági szempontból is. 300,000 cigány van Magyarországon, több mint bármely más országban. Kiváló tudósok régtől fogva foglalkoznak nálunk cigány-tanulmányokkal s a ciganologia némely legfőbb eredményét hazánknak köszöni a nemzetközi tudomány. De társadalmi téren nagyon elmaradtunk sok kis nemzet mögött. A XVIII. század második felében az uralkodók nagyszabású szabályrendeletekkel törekedtek a cigány-ügy rendezésére. Újabbán pedig a cigány-tanulmányoknak legalaposabb tudományos művelője, a Magyar Néprajzi Társaság védnöke, József főherczeg, nagyarányú kísérleteket tett az ügy társadalmi részének megoldására. Az eredmény azonban eddig elég szerény. Főoka ennek, hogy kormányzatunk nem ismeri, de nem is kívánja ismerni sem a helyzetet, sem a feladatokat és eszközöket. Csattanós példát tudok felhozni.

Némely kis országban, pl. Dániában, Finnországban, a kormány évek során át a legilletékesebb tudósokkal, a kiknek ez úgy szólván élethivatásuk, tanulmányoztatja pár száz cigányját és tudósokból s gyakorlati emberekből álló állandó bizottságokkal tárgyalatja és intézteti az ügyet. És kiküldi e speciális szakembereket, hogy a külföldön is a legbehatóbban tanulmányozzák e kérdést. Ezek pedig első sorban hazánkba jönnek, ahhoz, a kít a cigány demographia legalaposabb ismerőjének tudnak. Tőle kérnek tanácsot, utasítást. És otthon aztán sikeresen megoldják a cigány-kérdést.

Nálunk is anketteznek a cigány-regulatio czime alatt. De a kormányzat, mint más ágazatokban, úgy ebben sem tudja, hogy demographia, ethnographia, néppszichologia nélkül nem lehet észszerű politikát csinálni. Tudomást sem vesz arról, hogy nálunk a cigány demographiának világszerte elismert tekintélyei vannak és kizárólag zsandárokkal és csödben levő közigazgatásunk közegeivel intézteti ez ügyet. Az eredményt előre lehet látni.

Ez a kitérés nem eltérés a tárgytól.

1888-ban vagy százan, a kik világszerte a cigányság tanulmányozásával foglalkoztunk, összeállottunk és Charles Leland elnökletével megalkottuk a nemzetközi cigány-tudós-társaságot (Gypsy Lore Society) és angol journal-

ját, mely Mac Ritchie titkárunk szerkesztésében 1888-tól 1892-ig jelent meg s aztán megszűnt, minthogy az érdeklődők kis száma nem bírta meg a tetemes költséget. 1893-ban az elnök és a titkár reám bízta a szünetelő társaság ügyeinek vezetését. Folyóiratomban (*Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn*) sok értékes közlemény jelent meg a cigányokról, de a társaság reactíválása érdekében sokáig nem tehattünk semmi érdemleges lépést.

Végre az orientalisták nemzetközi congressusain, melyeken résztvenni cigány-tanulmányaim révén éreztem magam feljogosítva, sikerült intensivebb érdeklődést kelteni e tanulmányoknak társadalmi úton való művelése iránt. Az 1902. év őszén Hamburgban tartott XIII. congressuson, szept. 9-én, az I. osztályban (általános indogermán nyelvészet) előadást tartottam a cigány tanulmányok fontosságáról s a magyarországi cigány-munkálatokról és bemutattam s szétosztottam József főherceg cigány nyelvtanának az „*Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn*“ költségén megjelent német kiadását. Indítványomra kimondotta az osztály, hogy kívánatosnak tartja a nemzetközi cigány-tudós társaságnak felélesztését és megbízott engem, kérjem fel József főherceget ő fenségét, hogy kezdeményezze és pártfogolja az újjá szervezést. Elhatározta továbbá, hogy megkeresi a II. A) osztályt (India) e határozathoz való csatlakozás iránt. Ez osztály ugyanazon nap tartott ülésében kimondotta a csatlakozást. E határozatokat megerősítette a congressusnak szeptember 10-én tartott záró összes gyűlése is.

Ő fensége kijelentette, hogy hajlandó megfelelni a congressus kívánásának. Ezzel a ciganologia súlypontja természetes talajára, Magyarországra helyeztetett. Közlelebbről intensiv actio kezdődik ez érdekes és jelentős tanulmányok nemzetközi szervezésére.

Márczius hó közepén megjelent az én szerkesztésemben és kiadásomban a cigány-tudós-társaság közlönyének első kötete. *Mitteilungen aus Zigeinerkunde*. Organ der Gesellschaft für Zigeinerforschung cím alatt (ezúttal mint az „*Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn*“ VII. kötete). Tartalma József főherceg cigány nyelvtanának külön német kiadása. Ára 20 korona; a cigány-tudós-társaság tagjai ingyen kapják. A fenséges szerző rövid előszava ez: Czigány nyelvtanom magyar szövege 1888-ban Budapesten jelent meg a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában. A nyelvtanhoz igen gazdag irodalmi kalauz csatlakozott volt, a budapesti egyetemen a classica-philologiai nagyérdemű tanárának, Ponori Tewrewk Emil drnak értékes munkája. A jelen német kiadás csak a nyelvtant tartalmazza, egészen a magyar kiadás szerint, de a bevezetés, némely nyelvmutatvány és összehasonlító nyelvészeti fejezet elhagyásával. A német kiadás Herrmann Antal dr. tanár gondozásával készült. Budapest, 1902. augusztus havában. József főherceg.“

A főherczeg nagy munkája ezzel közkincese lett a nemzetközi tudománynak, mely azt bizonynyal kellően méltányolni fogja. Ez alkalommal nem foglalkozunk e művel. De helyénvalónak tartjuk közölni a kötet borítékon foglalt felszólítást, melyet a magyar cigánykutatóknak is szives figyelmükbe ajánlunk.

A cigányvizsgáló társaság tervezete.

1. A cigánykutatók szabad nemzetközi társulattá egyesülnek, melynek célja a cigányok tudományos tanulmányozásának és a helyzetök szabályozására irányuló törekvéseknek minden országban való előmozdítása.

2. A tagok felkéri József főherczeg úr Ö cs. és k. Fenségét, hogy a társulat tiszteletbeli elnökségét elvállalni kegyeskedjék.

3. Az ügyvezetést Herrmann Antal dr. tanárra bízzák és az általa kiadott „Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn“ című folyóiratot, illetőleg ennek „Mitteilungen zur Zigeinerkunde“ című melléklapját a társulat közlönyéül tekintsék.

4. A tagok arra kötelezik magokat, hogy a társulat céljait általában előmozdítják, az ügyvezetőséget értesítik saját idetartozó munkálataikról és egyéb cigány népekről és kiadványaikat megküldik az egyesületi közlönynek.

5. A tagok semmiféle díjat vagy járulékot nem fizetnek és az időhöz és terjedelemhez nem kötött társulati közlönyt (közlemények a cigányok ismerete köréből) ingyen és költség nélkül kapják meg.

6. A társulat kötelékébe való felvétel az ügyvezetőségnél való írásbeli jelentkezés alapján történik. A jelentkezés magában foglalja a következőket: A jelentkező pontos címét és sajátkezű aláírását. Annak a kijelentése, hogy a tervszel elvben egyetértenek. A jelentkező azon tudományos irodalmi, művészeti, vagy társadalmi munkálatainak a felsorolása, melyek a cigányokra vonatkoznak. (Az eddigi kiadványok beküldése nagyon kívánatos).

7. E tervszelre vonatkozó megjegyzések szivesen fogadtatnak és önügyeinek végleges megszerkesztésénél figyelembe vétetnek.

Budapest, 1903. márcz. 2-án. (I. Alagút-utca 4).

Dr. Herrmann Antal.

*

Rostát vet. Peretsenyi Nagy Lászlónak: „Szakadár' esthonnyai magyar fejedelem' bujdosása“ című hőskölteményében (1802) Szakadár, a hős, tengerre száll, hogy új hazát keressen. Honn maradt mátkája, Eugga, keservesen bánkódik utána, mire Zombra, Eugga nénje megvizsgáltja, hogy majd varázslással visszahozza kedvesét (28. l.):